

Veseljak, ki vse »zrihta«

ŽIGA BRDNIK

Že na prvi pogled Rudi Požek¹ daje vtis, da je najbolj skuliran tip na svetu: z dolgimi lasmi, neobritim obrazom, cigareto v ustih in značilnim brezrokavnikom nedoločljivo svetle barve. Ko sem zaradi iskanja parkirišča v središču Ljubljane na pogovor z njim zamudil pet minut in se rahlo živčno opravičil, mi je stisnil roko s širokim nasmeškom in samo rekel: »Ni problema. Jaz sem imel srečo, ravno tukaj sem še enega našel. Ne skrbi, sem pogledal na dispozicijo in imam več časa, kot sem mislil. Šele ob pol petih moram biti na snemanju, ne ob pol štirih.« In sproščeno nadaljeval, da ga čaka »nočna, verjetno do treh ponoči« na snemanju nove nadaljevanke RTV Slovenija **Primeri inšpektorja Vrenka**, ki nastaja po romanih Avgusta Demšarja. »To mi ni problem. Večje preglavice imam z jutranjimi. Spomnim se, da smo enkrat lovili sončni vzhod; sonce bi moralo vziti ravno med dvema igralcema. To je bila res muka, saj smo vstajali ob treh, štirih zjutraj in šele v četrto nam je uspelo.« S sliko njegovega dela v glavi mi ta podoba – razen nešteto majhnih in velikih žepov za rekvizite na brezrokavniku – sprva ni šla v glavo. Opravlja namreč poklic – v njegovem primeru bolje rečeno poslanstvo – rekviziterja; tistega, ki mora pred ali med snemanjem skrbeti, da so vsi potrebni in zaželeni rekviziti na voljo in na mestu.

¹ Rekviziter Rudi Požek je letošnji dobitnik nagrade kosobrin, ki jo za neavtorske filmske poklice podeljuje Društvo slovenskih režiserjev.

Tri »fлаše« viskija za zaupanje in spomin

Ko si režiserka, scenograf, direktor fotografije ali igralka zaželi kakšno stvar v kadru, pa naj je to letalo, kip Jakova Brdarja ali kos orožja, se obrnejo nanj – če je zunanji rekviziter. Če pa je notranji rekviziter, potem zanje v računalniški terminologiji opravlja vlogo notranjega pomnilnika oziroma kratkoročnega filmskega spomina. Je namreč tisti, ki si mora natančno zapomniti rekvizite v vsakem kadru: kako se je končal in kako se mora začeti snemati, kar sega od filigranskih podrobnosti, kot sta na primer količina vode v kozarcu na mizi ali dolžina pokajene cigarete v ustih igralca, do obsežnih kompozicij, kot je pojedina z vso hrano in priborom na točno določenem mestu. »Včasih, ko ni bilo monitorjev in ko smo snemali na dragocen filmski trak, je bilo to še bolj pomembno.« Zaupanje »legendarne skripterte« Olge Bakove si je pridobil tako, da je trikrat zapored dobil stavo z njo za »fлаšo« viskija. »Imela je res izreden spomin in pri tem ni nikomur prav zaupala, tudi meni ne. Potem pa sem jo nekajkrat dobil, ko je vztrajala pri svojem, jaz pa sem vedel, da so bili rekviziti postavljeni drugače. Na projekciji se je izkazalo, da sem imel prav jaz. Ko sem jo obral za tri 'fлаše', sva si bila dobra,« se je zarežal.

Hvaležen mentorju Georgiju Krastanovu

»Začel sem čisto slučajno. Ko sem še študiral, sem zasledil oglas za študentsko pomoč pri snemanju. To je bila **Bronasta spirala** (oziroma Bronasti vijak, op. a.), češko-slovenska koprodukcija o izumitelju ladijskega vijaka Ressleru. Tam sem

spoznal rekviziterja Georgija Krastanova – Žorota, ki je to počel že nekaj časa. Ker sem mu bil všeč, me je, ko so snemali **Kavarno Astoria** (1989, Jože Pogačnik), povabil k sodelovanju, me vpeljal v poklic in potem sva dolgo delala skupaj,« je predstavil svoje, tako rekoč vajeniške začetke pri filmu. Ker mu je delo postalo všeč, je pustil študij in se tudi sam posvetil delu rekviziterja. »Študij za varnostnega inženirja ni bil ravno zame. Ne bi mogel dolgo ždeti v neki pisarni in čakati, da se nekaj zgodi. Pri filmskem delu pa spoznavam veliko ljudi, vedno se dogaja nekaj novega, praktično nikoli nam ni dolgčas. Zato sem hvaležen Žorotu, da me je poklical in vzel pod svoje okrilje,« se je nasmehnil ob spominu na mentorja in ugasnil cigareto.

Dobro poznavanje scenarija in široka mreža poznanstev

Sam o svojem poklicu pravi: »Delo kot delo. Če ga imaš rad ...« Ključno zanj, da ga lahko nemoteno opravlja, je dobro poznavanje scenarija. »Potem lahko opremljaš objekte, dobavljaš rekvizite in skrbiš, da je na snemanju vse, kot mora biti, in da se igralcem ni treba ubadati s tem, kje imajo kakšno stvar. Če dobro poznaš vsebino, lahko tudi kaj dodaš, da bo film še boljši.« Ker v Sloveniji ni obsežnih filmskih fundusov, je spletel široko mrežo stikov in poznanstev, da si lahko izposoja različne stvari: v raznih prodajalnah in pri zasebnikih. »Brez mreže pri nas ne moreš skoraj ničesar urediti. V tujini je drugače: pobrskaš po katalogu fundusa – nekateri imajo celo digitalnega – in izbereš, kar potrebuješ. Ko prideš tja, te že vse čaka. V Sloveniji pa se moraš znajti, velikokrat za vsako stvar posebej: od avta in omare do aviona.« Pri tem ni pravil, kaj je težje ali lažje dobiti. »Preglavice ti lahko povzročajo marsikaj. Kakšno stvar lahko dobiš takoj, nekatere pa moraš krepko iskati. Do zdaj sem še vse našel, čeprav je bilo že precej nenavadnih želja.« Priprave na snemanje zanj trajajo različno dolgo, odvisno od filmskega projekta. »Če gre za sodoben film, so ponavadi krajše, saj snemamo v obstoječih objektih in jih je treba samo prirediti zgodbi. Če snemaš v studiu, pa moraš iz nič postaviti in opremiti celotno sceno.«

Hollywoodska uspešnica, oskar in filmska družina

Do zdaj je sodeloval s praktično vsemi s slovenske filmske scene, zaželen pa je tudi v mednarodnih vodah, predvsem pri ustvarjalcih, ki snemajo v Sloveniji in prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije, Italije in Skandinavije; nazadnje je na primer sodeloval pri lani izdani trilogiji **Intrigo** (2018–2019) švedskega režiserja Daniela Alfredsona. V Požekovi filmografiji je

»Rudija pokličesh, če rabiš rekviziterja, s katerim ne bo nobenih problemov in pri katerem vse 'štima'. Je najboljši, kar si pri filmu lahko zaželiš. Res obvlada svoj posel in ni stvari, ki je ne bi mogel 'zrihtati'. Pri njem se zdi vse na 'izi', ampak je na milimetre naštu-dirano. Veliko rekviziterjev sem že videl pri delu, on pa pred vsemi prednjači v preprostosti in pripravljenosti. Njegove dolgoletne izkušnje k temu gotovo pripomorejo. Na setu ga ne moreš zgrešiti: prepoznaš ga po dolgih laseh, spetih v čop, dolenskem naglasu, zaradi katerega ga kdaj tudi 'hecamo', brezrokavniku z nešeto žepi, v katerih so rekviziti, cigareto v ustih. Ko je na pavzi, ga najdeš s pivom Union v roki ali pri spanju v vseh mogočih pozicijah in na nemogočih mestih. Znan je kot veseljak, ki po opravljenem delu skrbi za žur, saj rad pleše in je zelo družaben. Spomnim se, ko smo s Francijem Slakom snemali serijo o Prešernu in mu je, ker je bil edini prost, v roko potisnil klapo. Kamera se je že vrtela, ko je Rudi čisto počasi in sproščeno do konca povedal, za kateri kader in poskus gre, Slak pa je samo komentiral: »Ti boš pa moral prineset rolo filma, ker tako počasi govoriš.«

tako navedenih blizu sto celovečerccev – sodeluje namreč pri povprečno treh filmih letno od leta 1988 naprej – in ob tem še kopica serij, nadaljevank in kratkih filmov. Največji projekt so bile **Zgodbe iz Narnije: Princ Kaspijan** (The Chronicles of Narnia: Prince Caspian, 2008, Andrew Adamson), ki so jih delno snemali tudi pri nas v dolini Soče. »To je bil res ogromen projekt. Glavna razlika je bila v tem, da nas je bilo kot mravelj, saj Američani ničesar ne prepuščajo naključju. Samo v scenografiji nas je bilo kakšnih sedemdeset, v vsej ekipi pa tisoč dvesto. Na srečo sem spal v Bovcu, nekateri pa so se morali voziti iz Kranjske gore, Avstrije, Italije, saj pri nas ni bilo niti kapacitet, da bi nastanili toliko ljudi. Postavljali smo most, ki se potem v filmu zruši, in vojaški tabor.« Največji uspeh doslej je doživel z oskarjevsko **Nikogaršnjo zemljo** (No Man's Land, 2001) režiserja Danisa Tanovića. »Oskarja nihče ni pričakoval, seveda pa je bilo zelo lepo. To je bila nagrada za vso ekipo. Tesno smo sodelovali pri snemanju in vsak je nekaj dodal. Film je timsko delo.« Ekipe, s katero bi najraje delal, nima. »Vse so mi pri srcu. Vsaka ekipa, s katero sodelujem, je zame kot družina. Ko toliko časa – po dva, tri mesece – tesno sodeluješ, se vedno spletejo prijateljske vezi.«

»Najbrž bo vse skupaj zvenelo kot hvalnica, ampak o Rudiju lahko rečem le najboljše. Skupaj delava že dolgo let in niti doma niti v tujini še nisem naletela na nekoga, ki bi delal tako dobro. Rekviziterji imajo pri filmih veliko dela. Vedno je kup stvari, ki jih igralci na sceni morajo imeti: od majhnih telefonov, svinčnikov do pojedin, ki jih morajo natančno postaviti ... In to vsakič popolnoma enako ponoviti, dokler prizor ni posnet. Medtem morajo razmišljati že o naslednjem kadru ter upoštevati, koliko je kdo pojedel, popil, kje je pustil vilice. Seveda si pri tem pomagamo, vendar mi, ko delam z Rudijem, ni treba vsega nadzirati, ker mu glava deluje kot računalnik. Vse te predmete mora shranjevati, vedno vedeti, kje so, naročati nove stvari in biti zelo hitro odziven. Resnično je eden redkih, ki zna slediti zgodbi in predmetom, ki se pojavljajo v njej. In edini, s katerim je velikokrat dovolj le pogled, da se razumeva in veva, kaj je treba pregledati. Ob tem je Rudi najbolj pozitivna in nasmejana oseba, kar jih poznam. Pri njegovem delu je to precej nerazumljivo, ampak prečudovito. Morda se je nekoč kregal le, če mu je kdo dal Laško pivo, ker prisega na Union, zdaj pa se mi zdi, da ga tudi to ne gane. Zame je zelo pomembno, kdo je rekviziter, in če je le mogoče, prosim za Rudija. Kadar dela, sem precej bolj mirna, in lahko rečem, da smo vsi v ekipi zadovoljni, ko je z nami.«

Recept proti stresu: užitek v delu

Ustvarjalnih konfliktov pri svojem delu tako rekoč ne pozna – razen s kakšnim producentom glede financ –, izogne se jim z dobrim poznavanjem zgodbe. »Režiser pove svoje, kako si predstavlja film, in scenograf tesno sodeluje z njim, da ujame ta isti ritem. Kljub temu so vedno tudi sprotne želje. Te lahko ima režiser ali pa tudi igralec, ki si zaželi kak predmet, da bo lažje odigral svojo vlogo. Včasih je treba kaj urediti v nekaj minutah.« Stres, ki bi pri tem zajel marsikoga izmed nas, se njega pretirano ne dotakne. »Žena me je enkrat vprašala: 'Rudi, pa zakaj se ti nikoli ne sekiraš?' Vprašal sem jo: 'Damijana, a tebi kaj pomaga, če se sekiraš?' Ko je rekla 'ne', sem odvrnil: 'No, vidiš. Zato pa se ne.'« Njegov recept je preprost: »Če uživaš v tem, kar delaš, potem si miren in se da vse rešiti.« Še več, velikokrat za sprostitev svojim filmskim kolegom in kolegicam še kakšno ušpiči. »Ko smo nekje v hribih snemali film **Mokuš** (2000, Andrej Mlakar) – to je bilo še pred mobiteli –, so gradbeniki v porušen zvonik postavili zvon iz stiropora, a so vanj pozabili

namestiti 'bingl'. Javil sem se, da ga bom sam obesil in da naj jih ne kličejo nazaj. In jaz, kreten, sem s sabo vzel 'ploh', da sem ga vrgel dol, ko sem končal, pri tem pa se zadril: 'Aaaa!' Veš, kakšen stampedo je bil spodaj?! Ko so videli, da gre za šalo, so me hoteli zrušiti dol,« se še danes od srca nasmeji ob prijetnem filmskem spominu.

Za študentske filme se odreče honorarju

Najtežje pri delu mu je bilo, ko se je po treh mesecih snemanja vrnil domov in ga hčerka, ko je bila še čisto majhna, ni več prepoznala. »Takrat mi je bilo res hudo.« Vedno bolj pa mu je težko tudi zdaj, ko je za film v Sloveniji namenjenih vedno manj sredstev, kar močno omejuje in otežuje tudi njegovo delo. »Režiser hoče imeti vse. In potem se moraš prilagajati in ljudi prepričati, da je pač takšna situacija in da jim ne moreš plačati več. Ljudje so velikokrat pripravljeni pomagati, če jim znaš predstaviti, za kaj gre. Sploh pri študentskih filmih se da zmeniti, saj vedo, da zanje praktično

NE POZABI DIHATI (2019), FOTO: ŽELJKO STEVANIĆ/IFP

ni proračuna.« Tudi sam se zato rad odreče honorarju in pomaga mladim filmarjem, če le lahko in ko ni pri kakšnem drugem projektu, ki mu zagotavlja preživetje. »Normalno! To so ja bodoči sodelavci.« Dela mu – »na srečo« – še ne zmanjkuje in že se veseli novih filmskih izzivov.

MARTIN TURK, REŽISER

»Prvič sem z njim sodeloval pri **Nikogaršnji zemlji** (No Man's Land, 2001, Danis Tanović), ko sem bil še študent, potem pa kot asistent Matjaža Klopčiča pri filmu **Ljubljana je ljubljena** (2005); od takrat redno sodelujeva. Z njim rad delam, ker je zanesljiv in izkušen, kar pri snemanju filma največ šteje. Očitno je, da ima rad svoje delo in da uživa na snemanju. Njegova dobra volja se širi na vso ekipo in z njo velikokrat poskrbi za sprostitve. Glavna razlika v primerjavi z mlajšimi rekviziterji, ki po navadi pripravijo sceno in gredo, je njegova pozornost do detajlov. Takoj se znajde v vsaki

situaciji in v trenutku 'zrihta' stvar, ki je potrebna, kar je zelo pomembno predvsem na velikih setih. Film je živa stvar, vse se lahko hitro obrne, zato je treba v trenutku reagirati, česar se dobro zaveda. Spomnim se, da sem bil asistent režiserke, ki se je vsak dan spomnila novega rekvizita – in ga potrebovala do naslednjega jutra. Rudi, ki nikoli ne reče 'ne', pa je vedno samo mirno odvrnil: bomo naredili, kar se bo dalo. Iz druge roke sem slišal tudi anekdoto, ki veliko pove o njegovem značaju (Požek je zgodbo sam potrdil, op. a.). Ob snemanju filma **Mokuš** (2000, Andrej Mlakar) v poplavljeni cerkvi si je direktor fotografije Tomislav Pintar zaželel skakajoče žabe. Rudi je takoj rekel: ni problema, bom 'zrihtal'. Čez deset minut se je vrnil, se postavil pred kamero in iz vreče potegnil oblačila žabe, ki jih je dobil od garderoberke. Vso ekipo je krepko nasmejajal, tudi Pintarja. Takšen je: zna biti neresen v pravem trenutku in resen, ko je to potrebno. Vesel sem, da bo dobil kosobrino, ker si ga res zasluži.«